ROZVOJ UČITELSKÉ PŘÍPRAVY NA KATEDŘE GEOGRAFIE PDF MU: VÝSLEDKY ANALÝZY VSTUPNÍCH DAT O STUDENTECH

THE DEVELOPMENT OF TEACHER EDUCATION AT THE DEPARTMENT OF GEOGRAPHY, FACULTY OF EDUCATION, MASARYK UNIVERSITY: RESULTS ANALYSIS OF THE STUDENTS' INPUT DATA

Michaela Spurná[1], **Anna Hrazdilová**[1]

[1] Katedra geografie, Pedagogická fakulta MU, Brno

Abstrakt

Cílem příspěvku je přiblížit plán rozvoje učitelské přípravy na katedře geografie PdF MU a výsledky ze vstupních dat o studentech. Klíčovým faktorem v rozvoji učitelské přípravy jsou nastupující studenti a jejich charakteristiky (hodnoty, přesvědčení a povědomí o učitelství a oboru). V druhé polovině roku 2020 proběhl sběr dat zaměřený na charakteristiky nastupujících studentů (N = 90). Dotazník vychází z myšlenek Brooks (2016) a Mifsud (2018). Analýza ukázala různé typy studentů. Výsledky z analýzy pomáhají individualizovat studium a rozvíjet oborovou identitu budoucích učitelů.

Klíčová slova: *studenti učitelství, geografie, identita, rozvoj učitelské přípravy, dotazník, empirický výzkum*

Abstract

The aim of the paper is to introduce the plan for the initial teacher education at the Department of Geography, Faculty of Education MU and to present the results of the input data about the students. The students and their characteristics (values, beliefs, awareness about the teaching and discipline) are the key factors in the teacher education. Data for the analysis were collected in the end of year 2020 from the students in the beginning of their studies (N = 90). The questionnaire was based on Brooks (2016) and Mifsud (2019) and the analysis showed diverse types among the students. The analysis results help to individualize their studies and to develop their teacher subject identity.

Keywords: *pre-service teachers, geography, identity, development of teachers' education, questionnaire, empirical research*

1 Úvod

Plán rozvoje učitelské přípravy se orientuje na tři oblasti zájmu: kvalita učitelské praxe, studijní (ne)úspěšnost a plánované integrované státní zkoušky. V každé oblasti jsou klíčovým faktorem studenti – budoucí učitelé a jejich charakteristiky. Zaměření se na jejich (v čase proměňující se) potřeby a představy o tom, co je učitelství a o čem je geografie, představuje dva základní propojené proudy plánu rozvoje. Na pracovišti se reflektují potřeby a představy studentů a inovují přístupy vyučujících na katedře geografie.

2 Teorie

Znalost potřeb, představ a hodnot studentů v oblasti učitelství a oboru geografie je jedním z klíčových faktorů v počátečním vzdělávání učitelů (Mifsud, 2018). Už v přípravě učitelů dochází k prvnímu tvarování učitelské identity, která je stavěna na pochopení proměny epistemologického obou ve vzdělávací předmět. Brooks (2016) o tom hovoří jako o tzv. „krajině"; v té pak učitelská identita tvoří „kompas", dle kterého se (budoucí) učitelé rozhodují. V učitelské přípravě je tak nezbytné vytvořit „krajinu" a nastavení „kompasu" tak, aby oboje odpovídalo současným geografickým, ale i pedagogickým trendům. K tomu je nezbytná přiměřená znalost studentů a jejich charakteristik. Plán rozvoje je tak vystaven na nejnovějších poznatcích o tvarování identity (budoucích) učitelů v oboru geografie.

Ke tvorbě dotazníku jsme vyšli především z myšlenek Brooks (2016), Mifsud (2018), Catlinga (2014) které se zabývají identitou učitelů předmětově danou, počátečním vzděláváním učitelů a pojetím geografie.

3 Metodologie výzkumu

Ve výzkumech zaměřených na identitu (především danou předmětem) i pojetí geografie je tradicí, že výzkumníci sbírají data především kvalitativní metodou,

a to pomocí narativních příběhů od učitelů. Stejným způsobem jsme postupovali při sběru vstupních charakteristik/dat o studentech. Vytvořili jsme dotazník, který byl rozdělen do dvou částí. První část se zaměřovala na potřeby, přesvědčení o učitelství a učitelích a druhá část o oboru geografie. V každé části byli studenti vyzváni k sepsání příběhu a k tvorbě pojmové mapy. Výzkumnou otázku jsme formulovali: S jakými potřebami a přesvědčeními studenti vstupují do studia učitelství zaměřené na geografii? Otevřeným kódováním jsme analyzovali výpovědi od 90 studentů, kteří v září 2020 nastoupili do programu zeměpis se zaměřením na vzdělávání.

4 Výsledky maximum

Výsledky z analýzy lze rozdělit do 6 témat: obavy, potřeby, role učitele, vyučování zeměpisu, učitel zeměpisu a mapa pojmů. V těchto 6 tématech jsme vypozorovali 4 skupiny studentů, které lze nazvat jako studenti „sebevědomí a hraví s potenciálem", „zaměření na partnerství a tzv. kuchaři", „hloubaví" či studenti „s projevy identity". Tímto způsobem budou představeny výsledky v prezentaci příspěvku. Dále budou v prezentaci nastíněny i způsoby práce a plánované aktivity se studenty, kterými bude docházet k tvarování identity.

5 Závěry a diskuse

Výsledky ze vstupní analýzy slouží jako podklad, ale i východisko a současně i cíl plánu rozvoje učitelské přípravy v programu zeměpis se zaměřením na vzdělávání. Zaměření se na studentské potřeby a představy o učitelství a oboru geografie považujeme za klíčové z hlediska dlouhodobého plánování a očekávaných efektů. Změnami v konceptu učitelské přípravy očekáváme efekty ve třech oblastech: 1) zvýšení kvality učitelské praxe (argumentační a metodická vybavenost budoucích učitelů zeměpisu při prosazování výuky zaměřené na geografické myšlení – zlepšení image zeměpisu), 2) připravenost studentů pro zvládnutí integrovaných stánic a 3) snížení studijní neúspěšnosti. Zahraniční práce zaměřené na identitu učitelů danou vzdělávacím předmětem (v našem případě zeměpisem; např. Brooks, 2016, Maude, 2020) nás přesvědčují o tom, že plánovaný rozvoj a tvarování identity už v učitelské přípravě je nezbytným krokem k úspěchu a že identita se proměňuje dle toho, k jakému předmětu je vázána.

Poděkování

Příspěvek je podpořen specifickým výzkumem Masarykovy univerzity (MUNI/A/1515/202; Od rešerše ke vysokoškolské didaktice).

6 Literatura

Brooks, C. (2016). *Teacher subject identity in professional practice: Teaching with a professional compass*. London: Routledge.

Catling, S. (2004). An understanding of geography: The perspectives of English primary trainee teachers. *GeoJournal* 60:149–58.

Maude, A. (2020). The role of geography's concepts and powerful knowledge in a future 3 curriculum. *International Research in Geographical and Environmental Education*, *29*, 232–243.

Mifsud, D. (2018). *Professional identities in initial teacher education: The narratives and questions of teacher agency*. Cham. Switzerland: Springer